Ἔτσι ἡ Ἐπιστήμη, ἡ νηφάλια, βρίσκει τὸ ἴδιο ὄργανο τῆς ἐξελίξεως, τὴν πάλη τῶν τάξεων, τώρα ὄργανο χαμοῦ καὶ ἄλλοτε ὄργανο προόδου· καὶ τὸ βρίσκει πότε μὲ τὴ γλυκειὰ μορφὴ τῆς ἄμιλλας, πότε μὲ τὴ μορφὴ τῆς πάλης (class war) καὶ πότε μὲ τὴ μορφὴ τοῦ πολέμου τῶν τάξεων (struggle of classes).

Εἶναι ἀλήθιες αὐτὲς ποὺ τὶς ἐγνώρισαν πολὺ καλὰ οἱ πρῶτοι πρακτικοὶ σοσιαλισταί, τὰ μελη τοῦ πρώτου σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Internationale (1864), ποὺ τὴ θεμέλιωσε ὁ Μάρξ καὶ ποὺ ἔζησε ὡς τὰ 1876, ἔτος ποὺ ἐξ αἰτίας τῆς Κομμούνας τὰ μέλη της διαφώνησαν καὶ χωρισθήκανε σὲ τρεῖς ὁμάδες. Στὰ συνδικάτα (τύπου Trade-unions. Ἀγγλικὸς σοσιαλισμός). Στὸν κοινοβουλευτικὸ σοσιαλισμὸ τοῦ Μάρξ (Γερμανικὴ μορφή). Καὶ στὸν ἀναρχικὸ σοσιαλισμὸ τοῦ Bakounine (θερμόαιμη, Μεσογειατικὴ μορφή).

Πιὸς ὁ λόγος τοῦ χωρισμοῦ; Ἡ ἄγρια κι' ἄνομη μορφὴ τῆς πάλης τῆς Γαλλικῆς Κομμούνας εἶταν ἡ πρόφαση. Ὁ καθαυτὸ λόγος εἶταν ἡ ἀνάγκη νὰ διαλέξει ὁ καθένας τὰ μέσα τῆς πάλης ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή του καὶ μὲ τὴν ἀδυναμία—δύναμή του κι' αὐτὴ ἀρνητικῆς φύσεως — τῶν διοικουσῶν τάξεων τοῦ τόπου του. Καὶ χωρίσθηκαν, ἐν ᾧ ἡ θεωρία εἶταν γιὰ ὅλους ἡ ἴδια διδάσκοντας «ὁ κόσμος ζεῖ καὶ ὑπάρχει μὲ τὸ νόμο τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν ὕπαρξη», γιατὶ τὰ πράγματα τοὺς ἔλεγαν· — Ἡ δύναμή [illegible], ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ παραγωγικὸ κεφάλαιο κι' ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν προλετάριων, ποὺ τοὺς δημιουργεῖ τὸ κεφάλαιο, ὅσο κι' ἂν φαίνεται μεγάλη δὲν μπορεῖ νὰ διαλέξει μονη της τὰ μέσα τῆς πάλης, ὅταν ἡ συντηρητικὴ δύναμη τοῦ Κράτους δὲν εἶναι παραλυμένη.—

Ὅπου, ἑπομένως, ἡ συντηρητικὴ δύναμη τοῦ κράτους εἶναι ἰσχυρὴ ἐκεῖ καὶ ἡ πάλη θὰ λάβει τὴν ἠπιότερη μορφή. Καὶ τέτια εἶναι ἡ μορφὴ τοῦ σοσιαλισμοῦ τῆς Ἀγγλίας, ποὺ μολονότι καὶ τὸ κεφάλαιό της εἶναι τρανότατο κι' οἱ ἐργάτες της πάμπολλοι, ἐν τούτοις οἱ ἐργατικοὶ σύνδεσμοι καὶ τὰ συνδικάτα της μετριοπαθέστατα μοχθοῦν μόνο γιὰ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἡμερομίσθιου, χωρὶς κανένα δεσμὸ μὲ τὴν πολιτικὴ καὶ χωρὶς λογαριασμοὺς καὶ θεωρίες ἀναμορφώσεως τῆς κοινωνίας

Ἡ συντηρητικὴ δύναμη τοῦ κράτους τείνει νὰ λιγοστέψει — ὁ σοσιαλισμὸς γίνεται πολιτικὸ κόμμα (Γερμανικὴ μορφή). Μὰ ἡ πάλη δὲν παύει νὰ εἶναι νομιμότροπη.

Οἱ Γάλλοι τέλος δὲν τρέμουν, ὅπως οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς Γερμανίας, τ' ἀναρχικὰ κι' ἄνομα μέσα, μὰ τὰ βρίσκουν ὅλα θεμιτά. Κι' ὁ Ἐρβέ, διάδοχος τοῦ Bakounine, — ποὺ τὸν ἀποκήρυξαν οἱ Γερμανοὶ στὴ Στουτγάρδη — δὲν εἶδε στὸν Μπέμπελ παρὰ ἕνα Κάϊζερ — σοσιαλιστή, γιατὶ στὸν τόπο του δὲ γνώρισε καὶ δὲν ἔννιωσε, ὅπως ὁ Μπέμπελ, τὴν ἐπιβολὴ τῆς συντηρητικῆς δυνάμεως, ποὺ ὁρίζει πρὸ πάντων τὰ μέσα τῆς πάλης.

Ὁ σοσιαλισμὸς λοιπόν, ποὺ δημιουργήθηκε, νότα μπένε, ἀπὸ μιὰν ἀνάγκη, δὲν εἶναι παντοῦ ἕνας, ἀλλὰ διαλέγει γιὰ νὰ παλέψει τὰ μέσα, ποῦ τοῦ ἐπιτρέπει ἡ συντηρητικὴ δύναμη τῶν κοινωνιῶν. Κι' ὅπου ἡ δεύτερη ὑπάρχει σημαντικὴ τὰ πράγματα πᾶνε σὰν καλά. Ὅπου ὅμως ἡ δεύτερη δὲν ὑπάρχει τὸ Κράτος ζεσταίνει στὸν κόρφο του τὸν Κόμπρα, ποὺ θὰ τὸ ἀνταμείψει μὲ τὸ θανάσιμο δάγκωμά του ἀργὰ ἢ γρήγορα. — Ἔτσι τουλάχιστο φαίνονται νὰ λένε μέσα τους οἱ Μπέμπελ γιὰ τὴ Γαλλία, τρίβοντας τὰ χέρια, ἀπὸ τὸ αἴσθημα βεβαια τῆς ἀδερφότητος τῶν λαῶν.

★

Ὕστερ' ἀπ' αὐτὰ δὲ δικαιούμαστε τάχα νὰ ρωτήσουμε: πιὰ ἡ ἀνάγκη νὰ ξανάψουμε στὸν τόπο μας τὴν πάλη τῶν τάξεων, ἀφοῦ κεφάλαια παραγωγικὰ (μεγαλοβιομηχανία) καὶ φτώχια χρήσιμη (προλετάριους παραγωγικῆς βιομηχανίας) δὲν ἔχουμε; Καὶ δεύτερα δὲ δικαιούμαστε ἀπορῶντας νὰ ξαναρωτήσουμε: γιατὶ νὰ προτρέξουμε νὰ φέρουμε τὸ κακὸ (στὴν περίσταση ποὺ θὰ μᾶς ἔρθει μοιραῖα), ἀφοῦ μποροῦμε νὰ προφητέψουμε ἀσφαλῶς, ὅτι τὰ μέσα τῆς πάλης θὰ εἶναι τῆς ἀποσυνθετικότερης μορφῆς, γνωρίζοντας ὅτι ἡ συντηρητικὴ δύναμη τοῦ Κράτους μας εἶναι μηδαμινή, σὰ δύναμη κράτους ὀχλοκρατουμένου;

Στὴν περίσταση, τέλος, ποὺ θὰ γνωρίζαμε ὅτι τὸ Κεφάλαιο μιὰ μέρα θὰ μᾶς ἔρθει κ' ἐδῶ, γιὰ νὰ ἱδρύσει τὴν Βιομηχανία ποὺ θὰ ὀργανώσει τοὺς ἐργάτες κι' ὅτι μοιραία μετὰ ταῦτα ἡ πάλη τῶν συμφερόντων τῶν τάξεων θ' ἀναφαινότανε, ἕνα καθῆκον μοῦ φαίνεται πὼς εἴχαμε — Νὰ ἐργασθοῦμε συνειδητὰ γιὰ νὰ δυναμώσουμε τὴ συντηρητικὴ δύναμη, ἐνισχύοντας ἀπὸ τώρα **τὸν ἀγῶνα** τῆς ἀσύνταχτης ἀκόμα τάξεως τῶν **ὀλίγων ᾠωτισμένων καὶ θετικῶν ἀνθρώπων** κατὰ τῶν ὀχλοκρατῶν, κατὰ τῶν δημοκόπων, κατὰ τῶν χαλασμένων κεφαλιῶν, τῶν ὑπέρμαχων τῆς ἰσοπολιτείας, τῶν ἐλεύθερων θεσμῶν, τῆς ἀχαλίνωτης ἐλευθερίας τῶν δικαιωμάτων τοῦ συνταγματικοῦ πολίτη. Ἀγῶνας ποὺ θ' ἀρχίσει (ἂν δὲν ἄρχισε ἤδη ἀπὸ τοὺς δημοτικιστὰς), ξεκαθαρίζοντας τὴν πνευματικὴ ζωή μας ἀπ' ὅλες τὶς παράκαιρα καὶ πρόκαιρα ἀπὸ τὸ δασκαλισμὸ φουρνιρισμένες μπουρμπουλῆθρες, ποὺ φέρανε τὸ Κράτος, μὲ τὴ μιὰ Βουλὴ καὶ μὲ τὴ λαϊκὴ θέληση, ἐδῶ ποὺ τὸ καταντήσανε.

Καὶ τολμῶ νὰ τὸ ξεστομίσω, ὅτι σὰ συνέχεια τοῦ μαϊμουδισμοῦ τοῦ δάσκαλου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ δημοκόπου μοῦ φαίνεται τὸ πρόκαιρο φανέρωμα τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ κ' ἡ ἀπόπειρά του, μ' ἐπιστημονικὴ θεωρία τῆς ὕλης, νὰ μᾶς μιλήσει γιὰ τ' ἀδικήματα τοῦ Κεφάλαιου καὶ γιὰ τὰ δικαιώματα τοῦ προλετάριου, ποὺ γιὰ μᾶς εἶναι ξένες ἔγνιες καὶ παράξενες ἔννοιες, ἀφοῦ δὲν εἶναι ἀκόμα φωνὲς ἀνάγκης, λόγια τῶν ντόπιων πραγμάτων.

Γιὰ τοῦτο τελικὰ ἔχω τὴ γνώμη πὼς ὁ δημοτικιστής, ποὺ γιὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἀπὸ τοὺς Ὀλίγους, τοὺς φωτισμένους καὶ θετικοὺς ἀνθρώπους, ποὺ πρόκειται μιὰ μέρα νὰ συνταχθοῦν σὲ τάξη ἐθνικὴ, πρακτικὴ, μετρημένη, μυκλωμένη, δὲ θὰ μπορέσει ποτέ του νὰ συνεννοηθεῖ, μήτε νὰ νιώσει τὸ κάθε τί, ποὺ τοῦ θυμίζει τὸν ἀντίμαχό του Δασκαλισμό. Καὶ δυστυχῶς ἡ σοσιαλδημοκρατία σας — φίλε μου Βασιλικὲ — ἀποδείχνεται κι' αὐτὴ μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὲς μορφὲς ποὺ ξέρει νὰ ντύνεται ὁ σχολαστικισμός, δουλεύοντας νὰ τελειώσει τὸ καταστρεφτικό του ἔργο.

Νοέμβρης — Ἀθήνα

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΧΑΔΙΑ

Στὸ ἀγγελάκι τοῦ Κώστα Γαζία

1.

Ἀγάλια γάλια πλάγιασε στῆς μάννας τὴν ἀγκάλη
καὶ κείνη δός του τοὺκλεβε γλυκὰ-γλυκὰ φιλιά . . . .
Καὶ στ' ὄνειρό του τὸ 'παιρναν ἀγγέλοι στ' ἀκρογιάλι
καὶ τὸ 'λουζαν καὶ χτένιζαν τὰ μαῦρα του μαλλιά.

2.

Καὶ ξύπνησε πρωΐ-πρωΐ καὶ στόλιζε τὶς κοῦκλες,
καὶ μιὰ στὸ καθρεφτάκι του γυρνοῦσε καὶ γελοῦσε.
Κ' ἐν ἀγγελούδι ἀχτένιστο μὲ τὰ μαλλιά του μποῦκλες
ἀπ' τὸν καθρέφτη τοῦ 'γνευε καὶ τὸ γλυκοκοιτοῦσε.

3.

Στῆς γλάστρας τὴν τριανταφυλλιὰ τὸ χέρι του ξαπλώνει
Καὶ τρέμανε στάλες δροσιᾶς στῶν ἀγκαθιῶνε τάκρια . . .
Κ' ἐν' ἀγκαθάκι ἀνόητο τὸ χέρι του ἀγκυλώνει
κι ἀπὸ τὰ μάτια του κυλοῦν δυὸ διαμαντένια δάκρια.

(*Βόσπορος*) ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΕΛΤΑΣ

καθόνταν σταυροπόδι. Στὸ πλαϊ του τὸ σπαθί, στὴ μέση του ζωσμένο τὸ πιστόλι, μαῦρο τὸ πρόσωπο, ἄστριφτο ξεχασμένο τὸ μουστάκι.

«Τέτιες ὧρες τί νὰ σὲ φιλέψουμε! Αὐτὸ εἶναι τὸ προσφαΐ μου μὲ τὴν ξερὴ γαλέτα».

Κ' ἔδειξε μιὰ τσαπέλα σῦκα ἀπάνω στὴν κουβέρτα

Ὁ Παῦλος κάθησε· δίχως νὰ προσμείνῃ δεύτερη πρόσκληση ἔκοψε δυὸ σῦκα.

«Νερὸ μὴν ἔχῃς;»

«Νά, τὸ παγοῦρ' ἐκεῖ· μισὸ νερὸ καὶ μισὸ ρόμι. Κοίταξε μόνο μὴν τἀδειάσῃς ὅλο. Μὰ πῶ; ἐδῶ, δὲ μοῦπες!»

«Ἐδῶ κοντὰ 'μαστε κ' ἐμεῖς· στ' Ἀνώγι ἔχουμε πιάσει μιὰ πλαγιὰ καὶ τουφεκᾶμε».

«Καῖτε φουσέκια δηλαδή, βαρεῖτε σὰν κ' ἐμᾶς τὰ βράχια. Ἄκου τί γίνεται καὶ μύτη δὲ ματώνει».

Συγκρατητὴ βοή, ἀπόμακρη, σὰν ἀπὸ κόσμον ἄλλο ἔφτασε βαθιὰ στὸν τράφο τοῦ λοχαγοῦ Βουλοδήμου.

«Ἔχω ἕναν ἔφεδρο ποῦ ρήμαξε στὶς μπαταρίες τὰ φουσέκια. Φουσέκια, εἶπες, θὲς καὶ σύ; Δὲν παίρνεις, ὅσα θέλεις. Σάμπως κάνουνε δουλειὰ κι αὐτά, δέκα χρονῶν φουσέκια! Τώρα φωνάζουμε τὸ σιτιστή μου καὶ σοῦ δίνει. Μὰ φάε καμιὰ γαλέτα πρῶτα, ξανάσκνε».

Ὁ Παῦλος δέχτηκε τὴν προσφορὰ κι ὁ Βουλοδήμος ἐξακολούθησε μὲ τὸ ἀπαθὲς χαμόγελό του.

«Ἔ, τώρα πῶς σοῦ φαίνεται τὸ γλέντι; Δὲν εἶν' ὅπως σοῦ τἄλεγα στὴν Ἄρτα; Μὲ πορδὲς κύγὰ δὲ βάφουν, ἔτσι μὲ τὴν Τουρκιὰ δὲν πολεμᾶνε. Ἤθελα νἄξερα, πῆρε τὰ Γιάνενα ὁ Βασίλης Μπέλιας;»

«Στὴν Ἄρτα τὸν ἀπάντησα προχτές».

«Τὰ βλέπεις! Ποῦν' ὁ σοφτᾶς, ποὺ μοῦ κουνοῦσε τὸ κεφάλι, ὅταν τοῦ τἄλεγα! Στὰ Γιάνενα θὰ τὰ ποῦμε, μ' ἀπαντοῦσε. Αἴσθημα κι ὅλο αἴσθημα μοῦ κοπάναγε. Θὰ μ' ἔπαιρνε καὶ γιὰ κιοτῆ, φοβᾶμαι. Καὶ σύ, θαρρῶ, τὸ ἴδιο θὰ μὲ παίρνῃς, ποὺ μὲ βρίσκεις ἐδῶ μέσα. Θἄθελες νὰ μ' εὕρῃς ὀρθὸ στὸ ταμποῦρι, νὰ δείχνω ἴσως τῶν τουρκῶν ὅ,τι τοὺς ἔδειχν' ὁ Καραϊσκάκης. Ἄλλοι εἶταν τότες οἱ καιροί, σοφτάδες, σοφτάδες!»

«Κ' οἱ ἄνθρωποι ἄλλοι!» διέκοψε δηκτικὰ ὁ ἀντάρτης.

«Οἱ καιροὶ κάνουν τοὺς ἀνθρώπους, Παῦλο!» ἀπάντησε ἥσυχα ὁ λοχαγός, «ἂς ἔσφιγγε καὶ τώρα τὸ λουρί, ἂς κάθονταν στὸ σβέρκο ὁ τοῦρκος κ' ἔβλεπες πῶς θὰ πολέμαε ὁ καθένας, ἔβλεπες νέους ἥρωες κι ἀντραγαθίες! Μὲ φούμαρα καὶ μὲ κκπνούς, μὲ ρέμπελους καὶ μὲ σοφτάδες δὲ γένονται πολέμοι στὸν καιρό μκς, σοφτάδες, σοφτάδες! Τί νὰ σοῦ κάνῃ τὸ αἴσθημα, μόνο μ' αὐτὸ στρατοὺς δὲ φκιάνεις· ἡ ἀνάγκη κάνει τοὺς στρατούς. Κρῖμα ποὺ μὄρχεσαι κι ἀπ' τὴν Εὐρώπη καὶ δὲν τὸ εἶδες».

Ὁ ἀνταρτης ἄρχισε νἀνάβῃ· μόλις βαστιοῦνταν. Ἀλλ' ἄναψε κι ὁ λοχαγός.

«Μὲ φούμαρα καὶ μὲ κκπνούς, μ' ἀντάρες καὶ μὲ ζήτω ἔργα δὲ γένονται» ἐξακολούθησε ὑψώνοντας τὸν τόνο, «σούσουρα μόνο γένονται, σούσουρα, ἀντάρες σὰν καὶ τούτη. Τἄχερο δὲ βαστάει φωτιά, Παυλάκη, φουντώνει μόνο μιὰ στιγμὴ καὶ σβύνει. Πρώτη φορὰ τὰ βλέπεις σύ, ρώτα κ' ἐμένα ποῦμαι μικρομαθημένος. Σοῦ τὄπα κι ἄλλοτε, βγῆκα κ' ἐγὼ στὰ νιάτα μου ἀντάρτης, πῆγα κ' ἐγὼ στὴν Πόλη μὲ τὸ νοῦ μοῦ. Ἔ τώρα θὰ τὰ ἰδῆς καὶ σύ, θὰ ξεθυμάνῃς.... Ἄκου, ἄκου, μπαταρίες μοῦ κάνει πάλε ὁ ἀνθυπολοχαγός μου, ὅσο κι αὐτὸς νὰ ξεθυμάνῃ. Μπάμ, μπούμ, σὲ δουλειὰ νὰ βρισκόμαστε, φουσέκια νὰ χαλᾶμε, νὰ παίζουμε σὰν τὰ παιδιά....»

(ἀκολουθεῖ)

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΑΙΚΟΣ